

Universal Declaration of Human Rights - Ditammari

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

Oniti ba we a kpenniti kутenku yandú

Yetanfɔte yie yie me

Ti do kenye ke tú dɛɛ te ke sɔkɛsɔke yi bo ke kутenku naati tipiiti timɔũ, dɛ tú omɔũ yi do nke di otɔu muwɛrimu ɲo kɛɛ yĩnke,

Ti do kenye ke tú isɔke ʒɔ nyo di peite koo mɔũ wee wɛnte ke ndo bɛɛ ite koo wuu, ke yɛ ti bo yĩme ke nkari ke dɛ tinaati ke ti naa tiɔɔti, ke ba nde ti me mba yo mɛsemme, oniti ti dɛ ɲmanti, dɛɛ tú kete,

Ti do kenye ke tú oniti ne oniti ɲme, ti tũ mbo nde mu titɔbe, ociĩri nde okperi ko okperi dɛ ociĩri, ke yɛ dɛmɔsikaandɛ kɔ nde cooti yĩnke,

Ti do kenye ke tú initi wuo nyimɔu do kenkàri ke naati keyɛ itɔbe kpei,

Ti do kenye ke tú initi wuo kутenku yandú dɛneni dɪpatri kɛparku dɪ myɛɛke ne oniti ba we, kó dɪyetri ke tú oniti pokua oniti dɔua, ɔmɔũ yi cãã nne otɔu; ke dɛɛ te ke iwuo nyimɔũ do nkewɛnne ke mpĩ kebeu ne dɛ bo naatime tipiiti timɔũ,

Ti do kenye ke tú yeheke ye mɔũ ye kari kɛwɛnne mu kутenku yandú ko dɪtĩnni kɔbe ketú ti do ke nde menke weti dɛɛ cɛnke tukune oniti kó mufommu ne o borime,

Ti do kenye ke tú ti bo wɛnne me dinnu maɔimaa dɛɛ tukune oniti kó mufommu byɛɛke dɛɛ bo nte ke ti baa yete kuce,

Iwuo nyimɔũ kó dɪtinni dɪdyɛɛɛ piɛeku ke heu ketú

Oniti ba we, a kpenni ti kутenku yanda tu:

Iboti imɔũ ne itensaake imɔũ do nkewɛnne dɪnuu kɛpĩ ndɪpatri dɪi ko tinaanti ne i yemme kɛpã itɔbe itye nde yĩnke ke nyɛ dɛɛ túme oniti ko mufommu yeheke yemɔũ dɔwɔme; oniti ba we, a cɛnke bo dɪl hei, a do nke ti nyɛ ke ti kpenni.

Ditanfɔtri 1

Oniti ti pei nde omɔũ yi kpaatri otɔu, ke yɛ oniti ba we, o yi do nne fehɔfe; o mɔkemu mɛcii kehã mɛyemme. Ti tú ne do kɛyari ti tɔbe mbe ke yie mii ba nkwoo ko otɔu dɔu.

Ditanfɔtri 2

Oniti ba we: oniti sɔua, o pɛia oniti sɔua, oniti pokua, a cɛnke tú wee boti, a feu tɛkote dɪbo ndaa, a dɔu nkuyie mmaku botinkua nkua, a tũ ɲwee peɔtik boti cɛn kaa, a kari ke yũmpuraa, a do nɛdawanfe nɛa, a tú kuhɔuku nkua, dɛ yi do ɲomɔũ bo dɔ ciite a kɛɛ yĩnke.

Ke wɛtike, ba kaa hei túdɪ ke domme, omɔũ yi do ke nda kɔɔnne ke ɲmanti o bo dɔ byɛɛti a yienni mɛɛ kpei noyɛ nyoo cyɛɛ.

Ditanfɔtri 3

Oniti ba we, a niti tɔu yi do nke dɔaa kakii ke ɲmanti o bo dɔ tanneme kufɔtitenniku.

Ditanfɔtri 4

Omoũ yi do nkeđw otou kuđaaku ke ɲo senni; oniti me nyi moke muwɛrimu o bo fiteme otou koo naa nku ɔaaku.

Ɖitanfɔtri 5

Omoũ yi do mbe ɲo ɔuku sɔntike fepaāpyefe tɛme, ɲo me nyi do nke nfeuri kukpetinkú kɔmme ke cɛrme.

Ɖitanfɔtri 6

Oniti, a cɛnke bo kee byeeke a do kenye ɔee ci ne ɔee yi ci koomoũ ba ɔa soute.

Ɖitanfɔtri 7

Ɖikotinuú tú timoũ kó kuɔpiku nku. Okoti, ɔebire, onitiɔou onitipoku, okpaati, ociiri kuhɔuku, ba wuo, ɔikotinuú ɔii o kãnke.

Ɖitanfɔtri 8

Koomoũ sente ɔikotinuú ke ɔaa wɛnte, a baa yi hũti hũti; a bo o to tibeenti nti ke ɔe kó tinaantii ke nkú.

Ɖitanfɔtri 9

Be baa na ke sɔnte kepi ɲomou ko o kpetine yoo ko o ɔenne ɔiheĩ.

Ɖitanfɔtri 10

Oniti ba we, ke be ɔaa yu tibeenti yoo be ɔa pi nne timati, ɔibeentinni kɔbe do nke ɔaa bekemu ke ya ɔeɔomme ke ne na ke tikwuɔ.

Ɖitanfɔtri 11

1. Ke be tú omoũ caare ke mu nyi o bekenɛ keya ke moommwoɔ ɲme yoo siyaabisi nsi o tu mmu yi ye timati tibeenti ti bo tibatɛ.

2. Oniti kaa caare ɔemare ke so nke ɔikotinnu kó ɔipatri yi tú ɔe ci, a yi do nketa ɔitou; ke ɔe me mbaa sɔ mbe do nkeyetoo keywoɔ ɲa to ɔeyinke be ɔake baa tɔnte.

Ɖitanfɔtri 12

Omoũ yi do nketa we yi te tiinaan ti myeɛke, keyɛ, ɔe so me nyi kaa wɛnte otou ke ɔe yaa naa nne ɔikpanni. Ɖikotipatri me nnaa mmu kekpa nɔeyinke ke ɔe you.

Ɖitanfɔtri 13

1. Oniti ba we, a bo na keyite ke ncenti a yemme ɔome kaa peensiri ɔii hei a kàri.

2. Kaa me nyite kekote kee byeeke, ba ɔiheĩ kece, nkeɔee a bo na kekonnimu ɲa cyee, a do ɔiimɔnni.

Ɖitanfɔtri 14

1. Ke be ɔaa ɔ meyei ke ɔaa harine ba a yi moke ɔifɔtoɔ a bo na keyite kekote kesore a me nɔ ɔiihei; ɔe kó ɔiheĩ kɔbe me nyi do nke ɔaa beti.

2. Be me ne yi ye kaa yeke ke be ɔa kwuɔ nne tipiiti timoũ, be nɔa wuo kaa ɔɔri a ɔome.

Ɖitanfɔtri 15

1. F3 ȡȡniti, a ba nfou ke bo ke yi yē a boti tuku.
2. Omōū yi dō nke yetene sȡntike ȡȡȡu o ko kuboti tuku; ke weeme nne dȡ ne omaa o bo namu ke naanne kuboti teku.

Ditanfȡtri 16

1. Oniti, kaa cēnke baa nkedee, a bo na kepwoke yoo a yenke a me ndȡwe ke dȡ hānne teȡyeēte. Oniti ne o poku, omōū yi dō kensei otȡu fenȡnfe ke nkemmune dȡ bo yate dȡiyie ke nsa ke dȡborime yi maa.
2. Onitidȡu ne oniti poku ke be ti nake ti kwuȡ otȡu mȡu tenke yi dō ke nkȡȡ ke firi beȡwooke kefi ke dē fi.
3. Ne yaaro teȡyeēte tee baa kȡti ke teȡyeēte yi bo kunaamunku yi bo kuboti me nyi bo.

Ditanfȡtri 17

1. Oniti ba we, a bo amma ndāa, dȡ sȡmaa, omȡu yi dō nke nkȡȡnne otȡu o kȡere yȡnke.
2. Omōū yi dō nke sȡnte kefeete otȡu kȡere ne muwērmu.

Ditanfȡtri 18

Oniti ba we, omōū yi dō nke ndā kȡȡnne a yemme me ȡāti kȡei; omōū ba ndā kȡȡnne a dȡumme kuu nyeinku yoo a feume muu ntentaa yoo a yi dȡumme kuyie maku ame nyi feume mutaā mamu kȡei kaa dȡ ketike, a bo youmu kuyiendȡummu maku kȡ meborime ke twote meteme; a bo amaa ndāa, di sȡmaa, dȡkȡmbȡȡti yi dō nke ndȡwo dȡ bo ndȡumme dȡkȡ kuyie dȡdȡku yoo dȡ ndaku mekwuȡ ndȡ bȡke keȡaā nsikoo beȡirbe, ke haa dȡkȡ yeȡaa nke twonko itye ndȡibi, ba oniti kaa bȡ kee byeeke.

Ditanfȡtri 19

Ba we, kaa yemme hāti a bo na ke ti beimmu omȡu me mba na ke dāa kȡkene tiyȡnke; ba we, a bo na keȡeke a dȡti ȡa ninte kee byeeke, ke ti two ȡa me ndȡwe ne a ninte tȡi naanti kȡ kuboti.

Ditanfȡtri 20

1. Oniti ba we, a bo namu kewēnne ketiinne a kȡbe a me ndȡbe ke dȡ nake dȡ kȡeti; a bo namu ke mbo dȡtinni a me ndȡri myēēke, dȡndȡ yemme cēnke ba ȡa tiȡeiti, dȡ cēnke ba ndȡri meȡei.
2. Omōū yi dō nke tanne otȡu dȡtȡn ni mari myēēke ne muwērimu koo yemme yi dȡdȡ.

Ditanfȡtri 21

1. Oniti ba we, a dō nke ndakemu a hei kȡ mufommu byeeke kȡ tinaanti ba kaa yi ha dȡtȡnni dȡi tȡ kutenku dȡmyēēke; a dō ke ntee n nemu beē pȡ nne dȡmōū dȡ kȡ dȡyetri.
2. Ba we, a bo namu, ke nsa kaa kȡbe cenke dāa dȡite, kȡmpȡ ȡa hei bo ncenti mee boti ke dē nsie mutȡmmu yȡnke.
3. Beȡȡaatibe dō ke ndȡȡri siheikembii dȡ mee borime dȡhei myēēke; yeȡate yē tu ndȡ nke nii cwȡ weti weti ba bȡkeȡke ba mbo, ke na keȡeete dȡtinni kotri kekanne dȡpanni. Dȡkȡ mupaticȡrimu mȡȡnni, omȡu yi dō ke nkȡȡnne otȡu ke fiinko o yemme, keyē dȡhei kȡ meborime yi tȡ omȡumaa kȡmmē, omȡȡkoo ȡmeēte me nyi tȡ otȡȡ kou.

Ditanfȡtri 22

Oniti ba we, fȡ teȡeikembite a tēnke yi dō kewēte ke nsenni ȡȡȡȡ; tiȡȡawanti yi kȡa a nne dō nke yetoo kemȡȡte a kȡere keȡete itye nyii bo nte kaa na kenȡe dȡe ci ne dȡe yici; dȡmōū memme dȡe bo nte kaa naa ȡȡniti keye a fei yeȡeke tȡ ndȡ nke ntee nyetȡbe dȡdȡbyeeke. Oniti, kaa me nyi cȡte be ȡȡ yi ndāa too titȡuti.

Ditanfōtri 23

1. Ba we, a dō nke mmọke mutōmmu ọa pimmu, ke waa ọa dōmu ke mpī ke ọe ọaa naati; omou tu nyi do nke nkpa mutōmmu.
2. Bēe pī mmutōmmu mamumaa ke bekuute ma, be tōnfeinti dō nke mmamu.
3. Wee cēnke pīmmu mamu, o dō nke cu o kōnyonku; keyē ọe bo nteme koo na ke nfou ne o cyēēte kōbe ke ba ọaari.
4. Ba we, kaa dō a bo namu kewēnnene betōmpitibe tōbe ke ọi hānne yentōntire ke ọmē ndinuu kefeete ọimaa.

Ditanfōtri 24

Oniti ba we, a dō nke nii cute mutōmmu kehompē kekote tikweiti; a yi dō nke nii mpi mutōmmu kukpetinku tēhompute be me mbaa keete a ọiiti.

Ditanfōtri 25

1. Oniti ba we, a dō nke nfou ke ọe wenni kaa kōntii nnaati, fō ne ọa cyēēte kōbe; a ne bo na kaa fommu ọmenni kaa yimọke a yommaa a yi mọke tiyaati, a yi mọke a ọuḡ, kaa me mmọ ọa ba na ketaa ọamaa. Wee mōnte mutōmmu, wee mō, kuhukuku, okupoku yoo okuḡu, opokōti yoo oḡakōti, ticitē ọekewe, wee cenbo mēsemme myēke be yi dō nkó yoo ọemyēēke koo nfēuri.
2. Ti dō nke ọ kenye tisaponyōti ne tibi kpei mesaaibi imou: opopōpōri kpeia, ipocutebia, ipocēmbia, ba i, i yi dō nkensenni.

Ditanfōtri 26

1. Oniti ba we, a dō nkentye, ke na kepete mecii. Omō yi dō nkeyieeti ke na ketanne o bire ọakwari sampou. Ibi imu ọemare yi dō nke baa ta ọekó ọakwari. Ọakwaribe bebebii be myēke mutōmmu dō nkepiete tipiti timō ndi; be ko yepate kpente kpenke ke ọ mbe ta ọakwari odyewe bemou be bo na ketamu ke be cēnke ọ.
2. Ọakwari dō nketwo nḡebire itye nke ọe benke ọe bo ime kenaa ọoni ti keyē oniti ba we, a dō nke nkpeni ti mufommu myēke. Ọakwari dō nkeḡ ke benitibe kee betōbe tūmu ke bonkune beyemme kekwa mbetōbe mēsemme, ke iboti imō kutenku yandú ndo itōbe, ke initiboti kutenku yandú kó ọitinni ọidyēeri dii me ọari ke ọ kpau nyekpare ke ọii na ke yepau nke kutenku narke tipiti timō.
3. Ibi yembe be ọke dō nkenyē weti weti bebi dō nkepete iitye ne i dō nkebebii muutōmmú.

Ditanfōtri 27

1. Oniti ba we, be ọ ọa bantene a ko kuboti kó mēborime; a dō nkebaa: nte ọifōnni, nte ọikūtri me ndomme. A dō mbe ọaatwo mecii kaa munkē metwo mbetōbe ke kutenku nnaati keḡimō ọipete mesaa.
2. Be tū oniti centine ọo sou; obaribenti me nyi yari ohauti. Oniti tū mpīnne mu o mu nyo nne.

Ditanfōtri 28

Ọipatri ọidyēeri ọii ntú ba we, o dō nkeyetoo mu ke bōkebōke ba mbo kupiku maku; ke mēmmē ọke ti ba na kepete mesaa.

Ditanfōtri 29

1. Oniti ba we, kaa poo ọaboti yoo ọitinni a bo ọii myēke a nyē kaa poo ọamaa ndi.
2. Omō yi dō nkeḡ otou o yi dō ke bee wee ọwre omōmmwō, keyē oniti ne oniti ọme ke ti dō nkenvari ke wēte keḡ titōbe.
3. Fō wee yi dō mekwomme a bo ntū seiḡme kutenku yandú kó ọipatri ọidyēeri me nyē nde ndomme.

Ditanfɔtri 30

Ɖipatri ɔi myɛɛɛ, tinaanti mati yibo ƙɛ nɔɔnne ɔihe i mari, ɔitɔnni mari yoo oniti ɔɔ o tisenkri, kennau ƙɛwɔa nɔwɔa, ƙɛ faari faari ƙɛ hati bɔkɛbɔkɛ. Oniti ba we, a kpenni ti kutenku yandɔ.
